

Szerkesztői iroda:

Nagyenyeden

A KIADÓHIVATALBAN

hová

lap szellemi részét illető

közlemények küldendők

Kiadóhivatal:

Wokál János könyvkereskedése

hová

az előfizetések és hirdetések

bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatkak vissza.

KÖZÉRDÉK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek

helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
fél évre 2 frt.
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Az alsófehérmegyei orvos-gyógyszerész egylet alakuló gyűlése Nagyenyeden.

Folyó hó 8-án d. e. 8 órakor Alsófehérmegyei orvosai és gyógyszerészei meglehetősen szép számmal gyűltek össze a városház díszes tanácstermében, örömmel üdvözölve a körükben megjelent dr. Magyarai Károly megyei főorvost, ki az ülést megnyitván mindenekelőtt jelezte, hogy noha alapszabályaink a felsőbb jóváhagyást már régebben kinyerték, részint a tagtársak nagyobb eljogultsága, részint saját betegsége miatt csak mai napra volt kitűzhető a szervezkedő gyűlés, köszönetét fejezve ki egyúttal a megjelent tagok részvételeért és ügybuzgalmáért.

Felhívja ülés figyelmét a korunkban már majdnem minden téren rohamosan megindult szövetkezeti mozgalmra, mely hivatva volna egyfelől az egyesnek a társadalommal szemben oltalmára lenni, másfelől a rend tekintélyét emelni. E mozgalomban rövid idő óta hazánkban az orvosi kar is részes kíván lenni s ha jelenleg az ily szellemben felfogott orvosi kamarák eszméje irányadó tekintélyek ellenes hangja s más körülmények is, mint talán a tervezetnek hibás alapra fektetése következtében elejtettnek tekinthető, ez semmiesetre sem bizonyít szűkebb körű s más természetű, jelesen önképzési s ismeretterjesztési célok megvalósítására törekvő egyletek alakulása ellen. Sőt ha ilyenekkel egész országunk be lesz halálva, ugy sokkal könnyebben lesz az orvosi közvélemény nagyobb központi intéző testület eszméjének megnyerhető. Ilyennek tartja ennek az egyletnek célját, melynek létesítésétől, fenntartásától ne tartson vissza számunk csekély volta, hogy a szellemi haladás, az önművelődés másutt meglevő forrásait sok részben nélkülözni vagyunk kénytelenek, hogy általában szűk anyagi viszonyok között teljesíthetjük kötelelességeinket, — ez inkább arra buzdítson, hogy közös erővel igyekezzünk elérni azt, mit egyenként bármily erőfeszítéssel sikertelenül próbálnánk. Egyletünk sikeres működésében nem szabad kételkednünk. Célunk nagyobb időközökben összejöve, saját tapasztalatainkat több oldalról megvitatni, egymás eszméit kiegészíteni, közös erővel oly szakkönyvtárt létesíteni, melyben

egyebek közt minden megyénkre vonatkozó fontosabb orvosi, gyógyszerészi vagy közegészségügyi fontossággal bíró adat feltalálható legyen. Hivatva lenne egyletünk egymásközt a jó kártársi viszonyt fenntartani, közmegegyelapodással egymás közt a közönséggel szemben odahatni, hogy ezáltal működésünket könnyebbé, a segélykeresők előtt becsültté tegyük, a közegészségügy iránt a közönségben általán érdeklődést ébresztani.

Szerencsésnek nyilvánítva ama körülményt, hogy egyletünk már meglevő és biztosított fennállású intézményhez a dr. Váradi Sámuel alapítványból Nagyenyed város kebelében fenntartandó orvosi könyvtárhoz csatlakozik, beszédét azzal végzi, vajha működésünk a tagtársakra, a közönségre nézve minél hasznosabb gyümölcsöket teremne!

A élénk éljenzéssel fogadott elnöki megünyítő után dr. Winkler Albert „Dr. Váradi Sámuel ölete és eszméi” czimén felolvasást tartott. Az első összejevetel alkalmára találon választott, emlékbeszédszerű értekezés — egyletünk tulajdonképeni magva, mely körül csoportosul, a Váradi hagyatéka (könyvtára) lévén — különben is a tagok általános tetszésével találkozott.

Ezután a könyvtár jelenlegi állásáról ugyancsak dr. Winkler Albert megteszi jelentését, mely szerint az áll 329 műből 578 kötetel. Ebből a

Dr. Váradi hagyatéka	—	—	—	72	mű	135	kötet
Dr. Magyarai Károly ajándéka	—	—	—	47	„	114	„
Dr. Bocz József	—	—	—	39	„	86	„
Dr. Winkler Albert	—	—	—	90	„	131	„
Dr. Nagy Albert	—	—	—	1	„	1	„

a helybeli orvos és gyógyszerészekből alakult s most jelen egyletbe beolvadt orvosi kör beszerzése 79 mű 111 kötet.

A jelentés helyesítő tudomás vétele után felhívja elnök a gyűlést a választások megejtésére. Elnöknek dr. Magyarai Károly, titkárnak dr. Farnos Árpád, pénztárnak Kovács József egyhangulag megválasztatnak. Könyvtárnak, ki választás alá nem esik, dr. Winkler Albert, ki eddig is annak rendes vezetője volt.

A könyvtár és számadás megvizsgálására egy-egy bizottság kiküldése után dr. Winkler Albert propositió-

jára a „roncsoló toroklob tanulmányozása, kezelése” czéljából és „az orvos gyógyszerész és közönség közti viszony”-ról szabályzat kidolgozására külön-külön bizottság választatik.

A tagsági díjak következőkben állapítottak: beiratkozási díj egyszersmindenkorra 3 frt, évi tagsági díj helybeliektől 6 frt vidéki részről 4 frt.

A jelen évi költségvetés 234 frt. bevétellel szemben 224 frt kiadással elfogadtatik.

Alapszabályaink értelmében minden negyedév első hétfőjén szakülés lévén tartandó, a következő harmadik negyedévre első hétfőjén szakülés és daczára a közeli terminusnak, lévén július hó 7-én d. u. 4 órakor megtartandónak határozatlik.

Ezzel az elnök ujjalag köszönetet mondva a tagtársaknak megjelenésükért, az ülést berekeszti. tr.

LEVELEZÉS.

M. Szent Benedek 1890. június 10.

Tekintetes szerkesztőség.

A szárazvámrvölgyének culturalis mozzanatairól szárdékszom egy rövid értesítést közölni.

A mult évben kezdeményezett könyvtárunk az alakulás stádiumán szerencsésen átment s most már létele biztosítva van, a mennyiben részint bevásárlás, részint adományozás útján szép kis könyvtárt szereztünk.

Könyvtárunknak mintegy kiegészítő része az Emke által a jelen év februárjában adományozott könyvtár, melyből a lefolyt három hónap alatt földészeink által 88 kivétel történt. A kivételek ez idő szerint inkább csak medvéi és szentbenedeki gazdák. Gondunk lesz rá, hogy a jövő időszakban a szárazvámrvölgyének minden olvasni tudó lakója megismerkedjék e könyvtárral.

A jelen évben itt Szentbenedeken alakítottunk egy dalkört is, melynek megalakítása sok nehézséggel járt a tagok összetoborzása miatt. A kiket azonban sikerült megnyernünk a dalkör tagjainak, azok valóban büszkének lehetnek arra az ünnepélyre, melylyel az évet bezárók.

TÁRCZA.

Boldog éden.

Boldog éden szép reménye
Szállj szivemtől tova;
Büvös fényed lángsugarát
Ne lássam én soha.

A ki mindent veszett, annak
Mit ér ez az élet?
Hervadt virág, letarlott táj
Ujra már nem éled...

S az én éntem hervadt virág,
Tarolt táj e kebel;
Azt csalódás hervasztotta,
Ezt bánat dulta fél.

Ha mosolyg is néha arezom,
Nem mosolyg örömtől;
Mint a tenger árja csöndes,
Bár örvényt rejt belől.

Hitem megtört, összeomlott,
Aláhullt a porba;
S romjaival boldogságom
Végkép eltiportá.

Szerelmem szép csillagának
Fénye elszállt másra,
Hasztalan hull könnyem érte,
Nem néz rám sugára.

Hit s szerelem kihaltával
Hadj el te is remény;
Boldog éden lesz majd ott lenn,
Mély sírom éjjelel.

Carmina.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

Ő tehát mindenek felett mátkája sorsára gondolt, mikor Enyedet pusztulóban lenni látta s az a gondolat, hogy az oláhok láncsái által mátkája is elpusztulhat, nemes szívének nyngtot sehogy sem engedett.

Annnyit tett is, hogy jan. 10-én éjjel, mikor Lozenau Obrászárd Buzásbocsárdra huzodott át ő utját Enyednek vette s reggel Enyeden is volt. Hihetőleg a Balogh család után kutatva, az nap délelőtt Enyed lángban álló utczáin, egy magára, alá s fel lovagolt.

Az öreg Czinege, kinek István nevű fia, mint lovas kapitány szintén az osztrák hadseregben szolgált s ezen viszonyánál fogva Lozenaual s a többi Enyeden állomásozott sवाल er tisztekel jó viszonyban élt, mikor Appfét ablakai előtt a „Magyar utcán” vágatva lemenő látta, megörvendett; hinni kezdette, hogy Enyed mentésére osztrák katonaság érkezett.

Gyorsan muló öröm volt.

Appfét, miután azokat kiket keresett, a roppant zűrzávarban meg nem találta, Enyedről távozott s visszatért száradáshoz Buzásbocsárdra.)

Appfét volt az, kirő. némelyek akkor Enyeden azt hitték, hogy Lozenau ez redes.

* * *

Január 10-án reggel, a „Hidas” nevű aranyosszéki községből Enyed irányában menekülő oláhok, az ezen várost felprédáló oláh táboroknak hírelt hozták, hogy említett községet, az napra viradó éjjel, az aranyosszéki nemzetőrök kirabolták s leégették

*) Czinege Eerenz, Vadadi Gergely és Sáska Sándor szives közlésük alapján.

A hir, Enyednek még nagyobb szerencsétlenségére valóban bizonyult. Hogy kik, miért és minő mérvben dulták fel a tisztán oláh nemzetiségű határőrök által lakott Hidas községet, arról későbbben fogok részletesebben szollani, e helyen csak annyit jegyzek meg, hogy ezen hírek vétele, az Enyed feldúlásával foglalkozó oláh táborokat roppant mérvben felizgatta. Ezután többé nem volt kegyelem. A magukat földrészezzégre le nem ivott oláhok, az égetés és gyilkolás borzasztó munkáját fokozott mérvben folytatták itt tovább. Nem csak, hanem az Enyeden lakó oláhok is tüzzel és halállal fenyegették, ha hajlékaikban, vagy telkeiken magyarokat rejtegetnek. Szerdán, vagyis jan. 10-én Enyed utczáin a magyar saku legyilkoltak száma megkétszereződött s az emésztő lángok is nagyobb mérvben hamvasztották a város minden részében.

A minden hajlékból és rejtkehelyeikről kizaklatott menekülők siettek innen el a környék falvaiba, vagy a vadon erdőbe, szőlőhegyek pásztorlakaiba, szóval bárhová, bármely irányba, csak hogy Enyeden ne maradjanak hol 10-én a még ott nyomorgó magyarokra nézve valóban az utolsó ítélet ütötte volt fel a maga sátorát. Némi szerencsésjókra szolgált az a körülmény, hogy ezen napon este felé, hihetőleg attól való félelemből, hogy Tordáról magyar csapatok indultak ki s Enyed felé tartanak, a kombinált támadást Hidasnál kezdték el, mi fájdalom nem volt igaz, az oláh táboruk egy része innen ki lett vonva. Ha ez meg nem történik, 11-re virradó éjjel Enyeden magyar ember aligha maradt volna életben.

Ezek után térjünk vissza a Czinege házhöz.

Délelőtt 11. óra körül egy csoport oláh, legnagyobb részben fiatal tribunok, fékezhetlen dühösséggel beront Czinegéhez. E perczen összesen 21-en voltak együtt eme hajlékban, magyarok.

A megrohanók legelsőbben az ajtókat állották el,

Fábián Károly állami tanító felelvasta az „egyletek” című tárgy és alkalmoszerű művét. Solymosi J. földész és alolirt hazafias verseket szavaltak. A dalkör pedig öt darab három szólamu énekkel szerepelt, melylyel megmutatta, hogy ily rövid idő alatt is „mit vihet ki erős szívláng alatt az elzántság hatalma és az érez akarat.”

A dalkör vezetésért a dícséret Fábián Károlyt illeti.

Szólhatnak még arról is, hogy nyomorúságos utvonatunkat M. Sülve között renoválni kezdték. Vajjon honnan fu a szél? De pszt! hogy az alvó gyermek csendesen ébredjen!

Gvidó Béla.

A marosújvári sósógyógyfürdő.

A következő ismertetést adta ki ezen mindinkább fejlődő fürdő helyéről az igazgatóság

Marosújvár, hazánk egyik legnagyobb sóbánya-telepe, fekszik Alsó-Fehérmegyében a Maros folyó mellett, 252 méter magasan a tenger színe felett. — A m. kir. államvasutak Budapest—Predeal fővonalán Kocsárd és Felvinc állomások között vasuti állomás, hol a gyorsvonatok kivételével minden személyszállító vonat megáll. Az állomás a községtől 15 percznyi távolságra van, kellő számú kocsit az állomáson mindig kapható.

Éghajlata enyhe, a hőmérsék nem nagy határok közt ingadozik, levegője igen jó és tiszta, hivatalos kimutatás szerint, Alsó-Fehérmegye legegészségesebb községe.

Marosújvár fürdői. A fürdők vizét a helybeij nagy-szerű sóaknákból vezetett természetes sós víz szolgáltatja, mely a czélszerű berendezésnél fogva a szükség szrint édes vízzel hígítható és melegíthető.

A bányából vezetett természetes sós víz 26% konyhasót tartalmaz, hőmérséke 12 C°.

A fürdőházban vannak a) kömedence fürdők meleg és hideg vízvezetékekkel és zuhanyokkal. — c) külön kabinokban melegíthető hideg kádfürdők u. m. 1. hideg 4% sótartalommal és 12°C. hőfokkal. — 2. langyos 15—20% sótartalommal és 20—25°C. hőfokkal és 3. meleg tükörfürdő 20—25% sótartalommal és 35—35°C. hőfokkal — d) hideg zuhanyok. — e) gőzfürdő. — f) nagy uszoda, melybe szintén sós víz (4%) van bevezetve.

Gyógyeljárás: Hideg- és meleg sósfürdők; gőzfürdők; szükség szerint tejkúra és szőlőgyógyászat.

Gyógyjavulatok. A marosújvári sósfürdő kiválóan ajánlható és jó sikerrel használható:

1. Csuzos és köszvényes bántalmaknál,
2. görvéllykórnaál és vészegénységéknél,
3. bőrbajoknál,
4. női betegségeknel, visszamaradt izzadmányoknál,
5. aranyeres bajoknál,
6. különféle idegbetegségeknel,
7. üdülő és elgyengült betegeknel,

Fürdőorvos: Dr. Bikfalvi Károly bánya orvos, ki a fürdő használatára vonatkozó mindenemű felvilágosítás és és utasítást készséggel nyújt.

Gyógyszertár: helyben, nem messze a fürdőtől.

Lakás- és ételmezési viszonyok. A fürdőtelepen, közvetlen a fürdőház szomszédságban esinon új épületben 16 kényelmes és esinon berendezett lakószoba áll a vendégek rendelkezésére. Szobáruak: naponként ágynemű, kizsolgálat és világitásal egy személy 1 frt. — Külön ágy és ágy nemű egy második személynek 40 kr. — Ezenkívül a szomszéd vendéglőkben és magánházakban is mindig bőven lehet lakásokat kapni.

Étkezés étlap szerint: reggeli, ebéd és vacsora 1 óra 30 frt.

Szórakozások és kirándulások. A fürdőidény tartalma alatt a helybeli jóhírű bányászzenekar hetenként háromszor térzenét ad a fürdő előtti fesinos parkban és a sétátérekén. Vasárnaponként, esetleg más napokon is, táncmulatság a „liget” név alatt ismert terjedelmes sétátéren, hol fedett táncz helyiségek, fedett tekepályák, játszó szobák és Casinó van.

Kirándulás helyek: A sóbányákba; a „Bánca nevű hegyre, honnan gyönyörű kilátás van a Maros völgyére Gróf Teleki Károly felsőújvári esinos kastélyába stb.

Posta, távirtda, vasuti állomás helyben.

Fürdőárak. 1. Bérlet 1 óra bármely fürdő napon-tai egyszeri használatára 6 frt—kr. 1/2 óra 3 frt—kr.

3. Egyszeri kád-, meleg- vagy gőzfürdő —frt 40 kr.

4. Uszoda —frt 20 kr. Ruhafés szolgálat külön díjaztaik.

Zenedij. Zenedij fejében állandó fürdővendégek fürdő díj felét fizetik, azaz 1 óra 3 frt, 1/2 óra 1 frt 50 krt.

Gyermek 15 éven alul a fenti áraknak felét fizetik.

Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál a m. újvári főbányahivatal és Gál Lajos vendéglős.

Alkalmunk volt közelebről megtekinteni e folyton fejlődő fürdőt s elmondhatjuk, hogy Juchó Ferencz bányatanácsos és tisztikara hálás elismerést érdemelnek buzgalomkért a közönség részéről.

IRODALOM.

A Közmondásokról. Akik a lapok irodalmi rovatát figyelem-mel szokták kisérni, azok előtt valószínűleg már többször fölúnt az a sok ismertetés, bírálat s több efféle kurtább, hosszabb közlemény, mely Sirisaka Andor pécsi tanítónak munkáiról szólt. Azelőtt „A babonáról” szóló népkönyvével vonta magára a figyelmet, később az „Anyósok Könyve” cz. élezes munkával tréfálta meg a szegény anyósokat. Legújabbban pedig oly nagy szabásu népirodalmi, illetőleg nyelvészeti munkával állt elő, a melyhez hasonló a hatvanas évek eleje óta nem látott napvilágot s a mely munkájával valószínűleg az akadémia nyelvészeti szakosztálya is fog foglalkozni. Ezen — valóban figyelemre és pártolásra érdemes — terjedelmes munkájának címe „A magyar közmondások könyve.” Tartalma: Előszó. Tanulmány a közmondásokról. Szórend, Ballagi, Erdélyi s mások után. Bevezetés. A közmonda fogalma, eredete és fejlődése, különböző elnevezései, haszna, kiterjedése, módja és modora: jelviség (symbolismus) a közmondásokban. Nyelvrajzi, nyelvvirágok. A közmondás rokonsági-irodalma, életrajzok. A közmondások betűrendben s legvégül — tíz: régebben élt közmondásgyűjtő után — szemléltények. Szerző már közel tíz év óta szorgalmasan gyűjtögette a közmondásokat s mikor már jó pár ezret látott összegyűjtve, közel háromszáz magán levelet írt egyesekhez — többnyire tanító kartársaihoz — az ország minden vidékére, fölkeréven őket fáradozásában való szellemi támogatásra

Később a lapok útján felszólította a nagy közönséget, hogy a magyar közmondások s példabeszédek összegyűjtése és beküldése által tökélyesítse munkáját. A több rendbeli felszólításnak meg is lett a maga fényes eredménye, erkölcsi haszna szerző művére, melyben a közmondásokról írt jeles tanulmányán kívül mintegy 10,000 magyar közmondást, példabeszédet és szólásmódot gyűjtött össze betűrendben. Könyvének szerkezetére vonatkozólag maga a szerző így ír: „Sok közmondás-féle könyvet lapoztam már végig s nem egyet tanulmányoztam is. De szerintem a közmondás-gyűjtők eddig nem tudták oly rendszerbe foglalni gyűjtésüket, mely a közmondást kereső olvasót könnyen utba igazítsa. Az egyik pl. minden rend és összefüggés nélkül közli a közmondásokat. Ilyen Kovacs Pál, Kis Viczay Péter s még mások könyve. A másik szakaszokba osztja, mint Dugonics, de oly különös alcímekkel, hogy ember legyen a talpán, ki egy általa ismert közmondást Dugonicsnál föl tud keresni. A harmadik betűrendes alapszó szerint halad, mint Ballagi és Erdélyi. A negyedik ábécze rendben csoportosítja a közmondásokat a mondat első szava szerint, mint Palkó.” Sirisaka is ezt a módot tartotta leghelyesebbnek, azzal a különbséggel, hogy nem unatja az olvasót oly hiába való hosszas s unalmas magyarázatokkal. Ittőt ő is magyaráz ugyan, sőt némely helyen alkalmoszerű anektákat is beleszólt munkájába, de mindezzel esinán bánt el, ezéja lévén az oktató mulattatás és mulattatva oktatás. Könyvének terjedelme oly bő s tartalma oly tanulságos és vonzó, hogy valóban nem sokalhatják a könyv 2 frtnyi árát mindazok, kik a komoly s tisztességes magyar irodalmi ter-méket magyar hazafiakhoz méltónak pártolni és terjeszteni szokás-tak. Sem nekünk, sem a szerzőnek nem az ezúlnk, hogy a reklám nagy dobájával a könyvtáraknál nekem hűhóval lépne csalassék a közönség — s kap egy minden kritikán aluli férezneművet. Sirisaka könyve nem szorul mesterségesen gyártott reklám czikkekre, mert a „Jó bornak nem kell exógr” Minden reklámnál többet nyom a latban azon egy körülmény — s ez bizonyítja legjobban, hogy szer-ző jól fogta föl tárgyát — miszerint szerény tanítói fizetéséből szer-ző kerek ezer forint kiadásba verte magát, azon biztos hiszemben, hogy az irodalom nevében hozott anyagi áldozatát méltányolandók, fáradozását elismerendők: könyvét a t. közönség pártolni fogja. Különösen a hitványok, tanárok, tanítók, nép-, s egyesületi (kaszinók) könyvtárak pártolására számít. Mi is hisszük, hogy szerző e re-ményében nem fog csalódni. Épen azért csak írói kötelességét vélünk teljesíteni, a midőn Sirisaka Andor pécsi tanítónak a „Magyar Közmondások Könyve” sz. munkáját lapunk előzetűinek, olvasóinak s minden barátjának szives figyelmébe és pártfogásába ajánljuk.

VEGYES HIREK.

— Rendkívüli megyei közgyűlés lesz í. hó 25-én. melyet vármegyénk főispáuja a vég-ből hívott össze, hogy Mária Valéria ő fensége férjhez menetele alkalmából megyénk közönsége is fejezze ki érzelmeit a felséges Uralkodó pár előtt. Bizonyára mindnyáfunk szívéből fakad az őszinte öröm érzete a nemzetünk irántannyi szer-retettel viseltető király kisasszony boldogsága felett. Szeretetünk, hű ragaszkodásunk emeli az örömet s mond áldást, ohajt igaz boldogságot, megelégedést a fenséges mátkapárnak s főképen felséges Uralkodónknak s hódolattal környezett Királylányknak.

— Nagy Zsigmondot, ki a Bethlen-főiskolában kitűnően végezte a teológiát, s később nagykőrösi tanár lett, Debreczen híres főiskolájába a német nyelv és iro-

hoggy egy lélek se menekülhessen onnan. Azután kardal, láncsákkal Czinegőre rohantak. Az erős férfi némi ellen-állást fejtett ki, de pár percz múlva már annyira össze-vezsiba lett szurva, vagdalva, hogy háza küszöbe előtt hová nagy nehezen kivergődhetett, csakhamar iszonyu kínok között meghalt. Egyidejűleg megrohanták és hasonló mó-don lagyilkolták a többi menekülőket is. Legyilkoltak itt összesen 13 egyént. Eme lakásban a szó teljes értelmé-ben vértocsaik képződtek. A szobák megteltek haldoklók és halottakkal. A mészárlás és dulakodás közben két nő-nek sikerült menekülnie, kik Szebenbe vergődtek. Ezek vitték meg Czinege Ferencznek az atyja házában történt mészárlás híreit.

Czinege Ágnes ágyában fekvő tehetetlenül nézte végig a szeméi előtt véghez ment mészárlást s mikor annak vége lett, az iszonyu lelki fájdalom göresös sikol-tásával ajkain kiáltott a mészárlást véghezvittekre: „Gyilkosok, ha atyámat és ezeket az embereket megöltétek, most már jöjjetek és öljétek meg engemet is.”

A folyton „gyilkosok”-at kiáltó szerencsétlen nőt ágyából a szobaközepére vonszolták s ott agyba-föbe ver-ték őt is, míg azt hibétkék, hogy meghalt.

Nem halt meg, csak ájultságba esett. A gyilkosok-kal egy bestia oláhú is oda vetődött s mikor a véres munka befejezést nyert, ez a bestia a halottak között levő Czinege Agnest lépökte s így szólott: „Ni inke ba-le spurkate aztá o zisz, ke noi szintyem gyilkos.” (Néz-zétek meg ez az ocsmány mondotta, hogy mi gyilkosok vagyunk.)

Ezután ezen házba is csend következett be, csak-nem olyan minő a sirban szokott lenni.

Czinege Agnes kevés idő múltával magához tért, de borzasztó fekhelyéről nem birt mozdulni. Egy igen kedvelt macskája volt. Ez a hű állat simult hozzá s tes-tével kebelét melengette. A szomszédban lakott egyik

ösmerős nőcseléd is később oda vetődött, a sznvedőnek vizet vitt s tátongó sebeit borongatta.

Január 13-ig nyomorgott ezen iszonyu helyen és körülmények között élen, ajtó és ablak nélküli szobában mikor a Marosszentkirály felől Enyedre jött néhány csá-zári katonával, testvére Karolina is hazatért. Agnestatya házában megtalálta, aztán a kotonaság mindkettőjüket több százra menő más szerencsétlenekkel együtt elszál-lította, előbb Tövisre, hol a két Czinege nő testvér Szui-ni grenitzer huszár őrnagy lakásában nyert elszállásolást, honnan néhány nap múltával fitesztvérük József Gyulafe-hérvárrá vitte magához.)

A Hendei János harangöntő tövisutcai lakás-ába is menekültek többen a vész kitörését követő órák-ban, többnyire enyedi szászok, s ezek között a jan. 1-én fog-ságra kurezolt Virágháti József városi tanácsos neje és Judith nevű leánya. Hendelek a hozzájuk menekülő ma-gyarokat nem nagyon szívesen látták, attól való félelem-ből, hogy ha magyart rejtegetnek a bősüzlő oláhok őket is legyilkolják.

Kiraboltak itt is mindenkit, de gyilkolás nem for-dult elő. A tüzvészely úzte szét innen is a menekülőket már 9-én délután. A nagyobb rész Hank főbíró vezetése alatt, Tövis irányában menekült, a többi a „Farkas pa-tak” nevű közeli erdőszögbe.)

Schmidne (Kobin) egy szász nemzetiségű, a katasz-trófa idejében már hajlott kora, özvegy nő volt. A „Po-rondon lakott a „Polgári” léle házában. Nagyrészen női kézi munkája keresményéből tartotta fenn magát, tisztességesen.

A katasztrófa beállta után őt és házat szász nem-zetörök veték oltalmuk alá, kik egymást felváltva házá-nál szakadatlanul őrt állottak.

*) Czinege Ferencz szives közlése alapján.

*) Tatar Sándor és Bakk János szives közlésük alapján.

A nemes szívű nő, ezen őrizet tudatában, hajlékát jó ismerőseivel nemcsak szívesen megosztotta, sőt ezeket még hívta magához. Tömegesen is húzódtak hozzá menekülők, ugyannyira, hogy az eléggé szűk hajlékban néha 60 nál is többen voltak egyidőben együtt.

Itt voltak többek között a Mán házától elfutott Ve-ress Károly ügyvéd neje gyermekeivel, továbbá Mester Ede gyógyszerész neje, ügyvéd Mester Károly neje, gyer-mekeivel, Varró Farkas akkor postamester neje, Ferencz nevű esecsemőjével, Bálint Sándor postatiszt, Kovács Gá-bor levélhordó sat. sat.

Schmidné házában a szerencsétlen menekülők vala-mi nagy zaklatásnak nem voltak kitéve. Az őrt álló szász nemzetörök a rablás szándékával ide közeledő láncsás oláhokat visszautasították, de annál többen jártak ide tri-bunok. Szegény Schmidné folyton süttöt főzött nekik s ők a hesszu terített asztalok mellett vígan lakmározta-k s a szerencsétlen, siró és jajvaszókló menekülőket, kik köztütk úgy érezték magukat, mint ki a farkasokkal ke-rül össze a farkasot vermemben, vérg sértőleg gnyolták, durván szidalmazták ugyan, de tellegesen nem bánta-lmazták.

Az alsobb és magasabb rendű tribunok leglátogat-ottabb gyűl és érkező helye a Schmidné haza volt. Ál-lítólag maga a fővezér Axenti is megfordult itt törzskar-arával jan. 9 én délután s jóízűen oszonált.)

Szerdán az az 10 én délután, azonban a menekü-lők innen is kilettek zaklatva. A rablók, miután a szász nemzetörök ellenszégülése miatt innen őket máskép ki-nem zaklathatták, a Schmidné istállójának tüzet adtak,

*) Veres Kálmán felenyedi ref. lelkész határozottan állítja, hogy Axenti jan. 9-én d. n. Schmidnénél megfordult s törzskar-ával ott oszonozott. Özv. Varró Farkasné, kinek szives közlése alapján írom a Schmidné házában történeteket, nem tudja, hogy Axenti meg-fordult-e ott vagy nem, mert ezen embert személyesen nem ösmerte; aztán meg mert szomorú gondolatai és siró ceeseimője, figyelmét egé-szen lekötve tartották.

dalom ren
átalánosa
tulánk.
—
rék becsü
hó 14-én
kötő volt
árult. Eze
hoggy az e
böl merite
ő szerkesz
delméből
volt. Bejár
Józseffel,
megrongál
mazta fára
karék pém
16-án, d.
—
hó 18-án
és délután
—
Kolozsvár
a vasuti ál
Várcsunk
tisztikara
—
vezetőlen
Ha az idő
régí város
hangverse
zönséget
rendező b
—
m. kir.
melyszeri
tében. A
amikor p
tetszés ve
tárnál val
szerint re
küldvén e
siti megl
ugyanaz,
—
befejezik
kötelesek
csak a vo
nagyobb
datuék re
—
Béldi Ak
ő Felsőge
kaimából
nök szom
lelkész, v
hogy 10
hoz, kérve

Ami a népi természetesen észjárása megtalálta a kellő formát a gondolatban. Hallgassuk csak!

De ha az én szavam hallja
Ez az. Az első nagy hatalom. A ki nem hiszi, próbálja meg.

Egész az északi sarkig.

Nemcsak a delectit, de az emberi szívet is vonzzák a föld sarkai. Kimagarázhatatlan érzés az, mely belopozik szívünkbe és előnti vágyakkal ama csodás vidékek iránt, hol soha nincs éjszaka és örök mosolyával ragyog a fényes napkirály. Képzeltünk előtt megtestesülnek a földrajzi fogalmak és egy kis illuzióval a föld sarkán — ha oda eljuthatnánk — megpillanthatnók azt a bizonyos tengelyt is, mely körül a geografusok képzetele szerint a föld forog. E tekintetben egy cseppet sem maradunk tehát mögötte annak a mesebeli cigánynak, a ki leült a föld szélére és egy lógatta a lábát a nagy semmisségben.

Az emberek látóköre oly szűkre van határolva, hogy nem csodálhatjuk, ha különös előszeretettel keresi föl a magaslatokat, honnan messze vidékeket kalandozhat be tekintete és a felséges látvány hatása alatt leborulhat a teremtee nagysága előtt. Azért kockáztatják életüket a merész léghajósok, hogy a felhők közül nyíló bámulatos látványtól ittasuljanak. Azért mászsa meg ezer és ezer ember az egyiptomi piramisok nyaktörő csucsait, égbenyuló hegyeknek zordon ormát, nagy városokat domináló tornyokat.

Nem saját töpességének belátása hat nyomasztólag az emberi lélekre, ha szédítő magasságból a nagy minden ségnek egy jelentékenyebb karéjával ismerkedik meg, de sőt felemeli őt a tudat, hogy ő is része ennek a mérhetetlen világegyetemnek.

Es éppen ez a fölemelő, boldogító érzés támasztja a legtöbb emberben vágyat világot látni. Ez a vágy, hogy a természetnek minél több alkotásával ismerkedjünk meg, nyomja kezünkbe a vándorbotot, vagyis — hogy modern kifejezéssel éljünk — váltatja meg velünk körutazási jegyünket a föld legszebb országaiba.

A modern műveltségnek szinte elképzelhetlen feltétele az utazás, a világlátás. Más emberekkel, más szó-kással megismerkedni. Mert a mindent nivelláló civilizáció meglehetősen letörülgeti már az egyes nemzetek egyéni sajátosságait; Nyugot szellője kegyelmesen elröpülhet immár az expressz-vonaton a Kelet legtávolabb vidékeire, a Sahara homoksisivatgán egy magyar fotografus működik állandóan, és nincs messzire, az az idő, hogy vasut és telegraf is át fogja azt szelni. Mindinkább közeledünk ahhoz a korhoz, midőn megszűnnek a távolságok és ezekkel együtt a fajok és nemzetek közötti különbség.

A szellem legszebb diadala lesz az, midőn az egész emberiség meg fogja érteni egymást, mert egy nyelven fognak beszélni; s mikor le fognak hulan a szűk korlátok országok és országok között, nem lesznek vámsorompok, mert az egész emberiség följut majd a civilizáció magas hegyes csúcsára s onnan kicsinyesnek, törpének nevetésesnek fogja találni azokat a hű küzdelmeket, kacagani való főrekréseket, irigy válaszfalak, melyek embert embertől nemzetet nemzetől elválasztanak.

De ime hova ragadott képzeletem már az egyszerű tudatra is, hogy nagy utazás előtt állok. Az a gondolat, hogy távoli országokat, előttem ismeretlen nemzeteket, költők által elragadóan megénekelt vidékeket fogok láni, nemcsak a térbeli, de az időbeli távolságokat is megszüntette képzelttem előtt, és én eemcsak ama csodás országokat látom lelkeim előtt, de az emberiség jövőjét a bekövetkezendő századokban.

Az igaz, hogy nem mindennapi utazásról van szó. Oly országokat, oly vidékeket fogunk láni, hol főnragyog ugyan már magasan a civilizáció napja, de lépten-nyomon új szokásokkal, eredeti intézményekkel, az embereknek a mienktől eltűt típusával, bámulatos szép vidékkel, a természetnek csodás alkotásaival fogunk megismerkedhetni.

Arról a sokat ígérő kirándulásról van szó (ha ugyan kirándulásnak nevezhetünk egy 32 napra tervezett utazást), melyet a magy. kir. államvasutak városi menetjegyjirodája rendez f. évi július 2-án Németországon, Dánián, Svédországon és Norvégian keresztül egész a Nordcapig.

Ez a kitűnő hírnévnek örvendő utazási iroda, mely nagy magyar társaságokkal járta már be a szent földet, Egyiptomot, Görögországot, Törökországot, Olaszország klasszikus földjét, hazánk legregényesebb vidékeit, ezután Észak Európába a skandináv félszigetre rendez kirándulást.

Szívünk lázasan dobog, ha azokra a népekre, nemzetekre, országokra, vidékekre gondolunk, melyekkel ez alkalommal megismerkedni fogunk. Képzeltünk előtt megelevenednek azok a regényes vidékek, melyeket észak költészete annyi bájjal tudott fölruházni. A csodaszép fjordok telve hangulattal. És láni véljük már lelki szem-

ink előtt a Fritjoff monda hőseit, Ibsen, Björnson, Lie, alskjait, melyeket annyira ismerünk.

Es az ábrándozás csolnakján himbálozva, már azt hiszszük, hogy a norvég szigetek között ringatják hajónkat az oceán hullámai, melyek itt a partok közelében nem merészkednek oly vadul tombolni.

Krisztiana, Drontheim már a hátunk mögött van, Tiromsötis elhagytuk és hajónk Hammerfesthez tart, honnan néhány óra alatt elérjük a Nordkapot, az éjjél nap csodás birodalmát, Eörópának legészakibb csucsát, mely meredeken emelkedik az északi tengerből.

Gyönyörítés kéj fogja el szívünket, midőn az éjjél nap csodás leírásait olvassuk és lelkesedve idézzük Tegnér gyönyörű versét:

Midnatt sobu pa bergen satt
Blodröd till att skada:
Det var ej dag det var ej natt
Del vägde enullan bada.

(A hegyeken éjjél nap
Ragyogott vörörösen
Sem éj nem volt, sem nap nem volt
Csak egy sajtáságos szürkéség)

Ez lesz majd bizonyára utazásunk fényponja, A természet e rika tüneményében fog lelkünk a gyönyörre-ittasodni.

Azután viszatérünk és Svédország legszeb vidékeit, nagyobb városait érintve, a svéd Velenczébe, a Malartó pompás városába Stockholmba jutunk, melynek szépségét ki ne hallotta volna már dicsőíteni?

Majd a dán fővárost Kopenhágát látogatjuk meg, hol a természeti szépségek mellett Thorvaldsen halhatatlan alkotásait fogjuk csodálhatni.

Végül viszatérünk Beriinbe, a hatalmasan kifejlődött német fővárosba, honnan e nagy utra indultunk.

Remegő szívvel gondolunk e gyönyörű kirándulásra Vajha Magyarországon minél többeknek állana módjukban részt vehetni ebben a csodaszép utazásban, melyet a m. kir. államvasutak városi menetjegyjirodája a töle megszokott buzgósággal rendez, igen jutányosan. Egy egész életre szóló édes emlékeket hozunk majd onnan magunkkal, lelkünk megtelik majd gyönyörűséggel Isten szép alkotásainak láttára, és a mi hasznosat, jól fogunk tapasztalni, azt iparkodni fogunk itthon, édes hazánknak javára fordítani. Magyarország sok kiváló férfja vesz részt a menetjegyj-iroda e kirándulásán, és ha a renkívüli érdeklődésből következetni lehet, a Nordkap meredek csucsáról, napsugaras éjjélkor sok magyar ember ajkáról fog megcsendülni a dal, melyet itt még soha nem hallottak.

Hazánknak retületlenül
Légy hive oh magyar!

Ganz seid. bedruckte Foulards fl. 1.20
bis fl. 3.90 p. Met. (ca. 450 versch. Dessins) — vers. roben- und stückweise porto- und zollfrei in's Haus das Seidenfabrik-Dépot G. Henneberg (K. und K. Hofliefer.) Zürich, Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. porto.

Felelős szerkesztőség:
Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.
Kiadótulajdonos: **WOKÁL JÁNOS.**

Sz. 988—890. j. j. ig.

Árlejtési hirdetmény.

A Bethlen-főiskola ifjusága részére tanévenként szükséges 120—150 ezer cipő szállítására a főiskola jog- és jószágigazgatósági irodájában megtartandó árlejtést folyó évi július hó 3-ára szerdán délelőtti 11 órára hirdetem és jelzem, hogy a feltételek a megelőző napokon ugyanott megtekinthetők s a zárt ajánlatok benyújthatók.

Nagynyeden. 1890. június 9.

Br. Spényi Henrik,
jogügy- és jószágigazgató.

1—3

Szoboszlay Samu
fogász TÖVISEN

ajánlja magát amerikai zománcz műfogak készítésére, készít kaucsukba foglalt **egyes fogakat, csapos fogakat** és teljes fogsorokat, a legujabb módszer szerint, meglepő olcsó áron. Javításokat szintén eszközöl.

Dijazott levelekre készséggel válaszol.
(3—3)

Árverési hirdetményi kivonat.

A gyulafehérvári kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi hogy Dehelean Gligor és Miklea György végrehajtónak, Oprulza Josif l. Georg ampolyiczai lakos végrehajtást szenved elleni 95. frt 70 kr tökéketelés és járuléki iránti végrehajtási ügyében a gyulafehérvári kir. törvényszék területén, az ampolyiczai 211. sz. tjkben A + 1—10. rsz. a felvett ingatlanokra 603 frt kiküldési árban elreadelte és hogy a megjelölt ingatlanok az 1890. évi július 14-ik napján d. e. 9 órakor Ampolyicza község házánál megtartandó nyilvános árverésen kiküldési áron alól is eladadni fognak.

Árverezni szándékozó tartoznak az ingatlanok beasárának 10% készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t. cz. 42. §-ban jelzett árfulyammal számított és a 3333—1881. sz. i. m. rendelet 8 §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. évi LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánat pénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság.
Gyulafehérvár, 1890. ápril 4.

A kivonat hitelét igazolja:
Muntján Miklós,
kiadó.

A legkedveltebb és legerterjedtebb fővárosi napilap.

BUDAPESTI HIRLAP

Szerkesztők és laptulajdonosok:
Csukási József és Rákosi Jenő.
Előfizetési árak: **Egy hónapra egy frt 20 kr. Egy negyedre 3 frt 50 kr. Félévre 7 frt.**

Még június hó folyamán
megjelenik a „Budapesti Hirlap“-ban **Stanley könyve** a legujabb afrikai utazásról:

A legsötétebb Afrikában

melyet az egész művelt magyar közönség nagy érdeklődéssel vár. Az érdekes mű az összes jogositott könyvkiadásokkal (köztük a magyar jogositott könyvkiadás is) egyidejűleg fog megindulni.

A július elsejével belépő új előfizetők **Stanley könyvének** addig megjelent részét ingyen kapják meg.

A „Budapesti Hirlap az egész furdő-évad alatt előfizetőinek kívánságára a lapot bárhová utánuk küldi még ekkor is, ha a nyáron át többször változtatnak tartózkodási helyet.

Az előfizetési összeg legcélszerűbben postautalványon küldhetők a következő czim alatt:

„Budapesti Hirlap“ kiadóhivatala Budapesten, kalaputca 16.

Szerkesztő: Nagy A. KIADÓ
lap szelle közlemény
Kiadó: Wokál János
az előfizetők bérmentésére Kéziratok

E soraim megéljenzésénem is, meg az éljenzéshe végén is csak forgalomba s jéhez mértem. Es azt A magy külföldit, de cziákat, ama Ha a n gokról ir s elentétesen ta szentségt forगतokat le

Pedig e az európai bizonyos felgyárnál, a ne vagy a szerdál a mag informálva S gyar dolgok dolkodnak n egész kultu politikai álla még csak S két, addig angolok nek ket is isme És hon Egysze — ismeret

Emlék

De jöu embertelenl Ezek a tották példát professor Pé gnyajással s Hireség hogyan mer — ezt felelt ezeket a s időben, a kutyát is Id. Cz teiben ide v sa után egy ki házába b lehettünk s bejött ide lőknek, hog akart mozd ölni, itt ber Hossz vitet a lage lig (jan. 1 akkor ránk